

ЛУКИАН ЗЕВС ИЗОБЛИЧАВА

Превод от старогръцки: Александър Ничев, 1971

chitanka.info

КИНИСК

Аз пък, Зевсе, няма да ти додявам с такива неща, да ти искам богатство, злато и царска власт, което другите тъй горещо желаят, но за тебе не е много лесно да им го дадеш: гледам, че в повечето случаи недоизслушваш молбите им. Бих искал от тебе само едно нещо, и то много просто.

ЗЕВС

Какво е то, Киниск? Не ще получиш отказ, особено щом, както казваш, се нуждаеш от нещо скромно.

КИНИСК

Отговори ми на един нетруден въпрос.

ЗЕВС

Молбата ти е наистина малка и лека. Хайде, питай каквото искаш.

КИНИСК

Ето какво, Зевсе. Без съмнение ти също си чел поемите на Омир и Хезиод. Каж ми тогава, истина ли е онова за Съдбата и за Мойрите, което разправят те, а именно, че това, което те напредат на всеки още при раждането му, е неизбежно?^[1]

ЗЕВС

То е самата истина. Няма нещо, с което Мойрите да не се разполагат, напротив — всичко, което става, въртяно от тяхното вретено, има изпреден изход още в самото си начало и иначе не може да бъде.

КИНИСК

Следователно, когато същият Омир на друго място в поемата си говори:

*Та против свойта съдба да не идеш в чертога на
Хадес^[2]*

и други подобни работи, ние ще кажем, че той говори явни глупости?

ЗЕВС

Разбира се! Та нищо не става ей тъй, извън закона на Мойрите или против тяхната нишка. А каквото пеят поетите, вдъхновявани от музите, то е вярно; но когато богините ги изоставят и те сами почнат да съчиняват, тогава именно бъркат и разправят противното на казаното по преди. И заслужават прошка, че като хора, не знаят истината, след като си отиде онова, което до един момент е било налице и е пяло чрез тях.

КИНИСК

Добре, по този въпрос ще приемем това. Но кажи ми още следното: Мойрите са три, нали, Клото, Лахеза и Атропа?

ЗЕВС

Разбира се!

КИНИСК

А Съдбата и Случайността? Толкова много се бърби за тях! Кои са те и какво може всяка от тях? Равни ли са на Мойрите, или са малко над тях? Чувам от всички да казват, че нищо не е по-могъщо от Случайността и Съдбата.

ЗЕВС

Не е позволено да знаеш всичко, Киниск. Но защо питаш за Мойрите?

КИНИСК

Първо ми кажи, Зевсе, дали те заповядват и на вас, трябва ли и вие да висите на техния ленен конец?

ЗЕВС

Трябва, Киниск. Но защо се усмихваш?

КИНИСК

Спомних си ония стихове от Омир, в които си представен как говориш на събранието на боговете, дето ги заплашваш, че ще закачиш всичко за една златна верига. Там казваш, че ще я спуснеш от небето и дори всички богове, ако щат, да увиснат на нея, за да те смъкнат, няма да те смъкнат, а ти, щом поискаш, лесно

ще ги изтеглиш ведно със земята, ведно и с морето^[3].

Тогавата ти ми се виждаше възхитителен със силата си, и мене ме побиваха тръпки, докато слушах тия стихове. Но сега вече виждам, че и ти самият, заедно с веригата и заплашите си, висиш, както казваш, за една тънка нишка. Струва ми се, че Клото може да се гордее с по-голямо право, тъй като дори самия тебе тя вдига и люлее на своя конец, както рибарите люлеят рибките на въдицата си.

ЗЕВС

Не разбирам каква е целта на тези твои въпроси.

КИНИСК

Следната, Зевсе (но моля те в името на Мойрите и на Съдбата да не се разсърдиш и да не се разгневиш, когато чуеш правдивите ми думи, изречени искрено): ако положението е такова, че Мойрите владеят над всичко и никой не може да промени нищо, което те веднъж са определили, защо ние, хората, принасяме жертви и устройваме хекатомби на вас и на вас се молим от вас да ни бъдат дадени благата? Не виждам какво ще спечелим от това старание, щом за нас не е възможно нито да прогоним злото чрез молитвите си, нито да получим някакво дарувано от боговете благо.

ЗЕВС

Зная отде са у тебе тези лукави въпроси, от проклетите софисти са, които твърдят, че ние не се грижим за хората! Те именно от безбожие задават подобни въпроси, като възпират и другите да принасят жертви и да се молят, защото това било напразно: ние сме

нямали никаква грижа за вашите дела, нито изобщо имаме никаква власт над земните работи. Но тези приказки не ще им минат ей така!

КИНИСК

Не, Зевсе, кълна се във вретеното на Клото, не подучен от тях ти зададох тези въпроси, ами самият ни разговор не зная как тъй тръгна и стигна до извода, че жертвите са безполезни. Но ако си съгласен, ще те запитам накратко още едно нещо, а пък ти не се бой да отговориш и гледай да отговориш по-сигурно.

ЗЕВС

Питай, щом имаш време да дрънкаш такива неща.

КИНИСК

Ти казваш, всичко става по волята на Мойрите?

ЗЕВС

Да, казвам.

КИНИСК

А вие можете ли да го промените и пренапредете?

ЗЕВС

По никой начин.

КИНИСК

Искаш ли да направя заключението от това, или то е ясно и без да го кажа?

ЗЕВС

Ясно е. Но онези, които принасят жертви, ги принасят не заради никаква нужда и заради никаква облага, като да купуват благата от нас, а за да изразят почитта си към нещо по-съвършено.

КИНИСК

Това е достатъчно, щом и ти казваш, че жертвоприношенията не се извършват заради никаква полза, а само от някакво благородство на

хората, които желаят да почетат нещо по-съвършено. Но ако тук се намираше някой от софистите, той щеше да те запита в какво отношение смяташ боговете за по-съвършени, когато те са другари по робство на хората и се подчиняват на същите господарки, на Мойрите. За тях ще бъде недостатъчно твърдението, че боговете са безсмъртни, за да ги смятат поради това за по-съвършени. Та вашето е много по-лошо! Тях поне смъртта пуска на свобода, докато вашата работа отива до безкрайност и робството ви, което суче дългият лепен конец, става вечно.

ЗЕВС

Но, Киниск, тази вечност и този безкрай за нас са блаженство, ние живеем сред всякакви блага.

КИНИСК

Не всички, Зевсе. И сред вас има разлика в тая работа, съществува голяма бъркотия. Ти си блажен — цар си и можеш да изтеглиш земята и морето като с кладенчево въже. Но Хефест е куц, той е един прост занаятчия, ковач. Прометей пък някога бе разпънат. А какво да кажа за баща ти, който и досега стои окован в Тартара^[4]? Освен това казват, че вие се влюбвате, бивате ранявани, а понякога и робувате на хората, както например твоят брат^[5] робува при Лаомедонт, а Аполон — при Адмет^[6]. Това не ми се вижда голямо блаженство. Не, едни от вас, изглежда, са доволни и щастливи, а други — напротив. Няма да кажа, че и вас, като и нас, ви крадат, че ви грабят светотатци и че от първи богаташи само за миг се превръщате в сетни бедняци. А мнозина от вас — златните и сребърните — са вече претопени, види се, така им било съдено.

ЗЕВС

Гледаш ли? Това са вече дръзки думи, Киниск! Някога ще се каеш за тях!

КИНИСК

Щади заплахите си, Зевсе, нали знаеш, че не ще изпатя нищо, което Мойрата не е решила преди тебе! Та аз виждам, че дори не

всички светотатци търпят наказание, а повечето ви убягват. Мисля, не е било съдено да бъдат хванати.

ЗЕВС

Не казвах ли, че си един от онези, които в разсъжденията си премахват божествения промисъл?

КИНИСК

Много те е страх от тях, Зевсе, не разбирам защо. Всичко, каквото река, ти подозираш, че е тяхна наука. Но аз — от кого бих могъл да науча истината, ако не от самия тебе? — с удоволствие бих ти задал и следния въпрос: каква е тази ваша божествена грижа, някаква Мойра ли е или богиня, по-голяма от нея, нещо като господарка и над самите Мойри?

ЗЕВС

Аз вече ти казах, че не е позволено да знаеш всичко. А ти в началото каза, че ще запиташ едно нещо, а не преставах да ми чоплиш. И виждам, че главното в този разговор е да докажеш, че ние не проявяваме никаква грижа за хората.

КИНИСК

Нямам такова намерение, но ти сам преди малко каза, че Мойрите извършват всичко — освен ако не се разкайваш за тия свои думи и не си вземаш обратно казаното. Тогава вие, боговете, бутвате настрана Съдбата и поставяте под въпрос нейните грижи.

ЗЕВС

Съвсем не! Мойрата чрез нас извършва всичко.

КИНИСК

Разбирам. Вие признавате, че сте нещо като слуги и помощници на Мойрите. Но и така излиза, че те са онези, които се грижат за света, а вие сте им нещо като уреди и инструменти.

ЗЕВС

Как тъй?

КИНИСК

Както, мисля, брадвата и свределът на строителя му помагат в работата, но никой не би казал, че те са майсторът; и корабът е дело не на брадвата и свредела, а на корабостроителя. По същия начин строителка на всичко е Съдбата, а вие сте брадви и свредели на Мойрите. И, както изглежда, хората би трябвало да принасят жертви на Съдбата и от нея да молят блага, а те се обръщат към вас и ви тачат с процесии и жертви. Но дори ако почитаха Съдбата, те нямаше да постъпят правилно: защото и самите Мойри, мисля, вече не могат да променят и обърнат нещо от онова, което е било решено в началото. Без съмнение Атропа не би се съгласила, ако някой рече да завърти в обратна посока вретеното и да развали работата на Клото.

ЗЕВС

Но ти, Киниск, смяташ, че хората не трябва да почитат дори Мойрите? Изглежда, решил си да разбъркаш всичко! А ние бихме били тачени заслужено ако не за друго, то поне затуй, че предсказваме и предизвестяваме решенията на Мойрите.

КИНИСК

Изобщо, Зевсе, безполезно е да знаят предварително бъдещето, щом е съвсем невъзможно да го избягнат. Може би ще кажеш: предупрежденият, че ще умре от желязно острие, би могъл да избегне смъртта, като се заключи. Но това е невъзможно: Мойрата ще го изведе, за да го прати на лов, и ще го предаде на копието. И Адраст, който хвърля копието си към глигана, не ще улучи него, а ще убие сина на Крез — като че копието се носи към момъка по непреклонната заповед на Мойрите^[7]. Ами предсказанието, дадено на Лай? Смешна работа!

*Деца не раждай пряко воля божия!
Родиш ли син, ще паднеш от ръката му!^[8]*

Тъй казва то. Мисля, излишно е предупреждението за неща, които непременно ще станат по определен начин. И наистина, след като получил предсказанието, Лай създаде син и синът му го убил. Та не виждам с какво основание изисквате възнаграждение за ясновидството.

Аз оставям настрана факта, че на повечето хора обикновено дават неясни и двусмислени отговори, без, например, да изясните дали онзи, който премине река Халис, ще унищожи своето царство или това на Кир: предсказанието има двояк смисъл^[9].

ЗЕВС

Имало е, Киникс, причина за гнева на Аполон срещу Крез — този искал да го изпита, като сварил наедно агнешко месо и костенурка^[10].

КИНИСК

Не е трябвало да се гневи, нали е бог! Но впрочем аз мисля, че и измамването на лидиеца чрез прорицанието е било предварително съдено, и това, че той не разбрал ясно бъдещето, му е било изпредено от Съдбата. Така и вашето ясновидство е нейна работа.

ЗЕВС

А на нас нищо ли не оставяш, напразно ли ще бъдем богове, богове, които не полагат никакви грижи за световните работи и които не заслужават принасяните жертви? Сякаш наистина сме свредели и брадви! Но ти, мисля, с право ме презираш, защото, както виждаш, съм уловил мълнията, а те търпя да разправяш тия дивотии против нас!

КИНИСК

Хвърли я, Зевсе, ако ми е съдено да бъда ударен от мълния! За този удар няма да обвинявам тебе, а Клото, която поразява чрез тебе. Дори не бих казал, че причина за моето раняване е мълнията. Впрочем едно нещо бих ви запитал (тебе и Съдбата), а ти ми отговори и вместо нея (заплахите ти ми спомниха този въпрос): как тъй оставяте на мира светотатци, разбойници и толкова много насилници, притеснители и вероломници, докато често удряте с мълния някакъв дъб, камък или мачта на кораб, който нищо не е съгрешил, а понякога — и някой

добър и благочестив пътник? Защо мълчиш, Зевсе? Или и това не бива да зная?

ЗЕВС

Да, Киникс. Но ти си един многознайник, и не разбирам отде дойде, та ми струпа всички тия въпроси.

КИНИСК

Значи, не бива да ви питам — тебе, Провидението и Съдбата — как така Фокиоп, човек достоен, умря в такава бедност и оскъдица на най-необходими неща, а преди него и Аристид, докато Калий и Алкивиад, развратни хлапетии, тънеха в богатство — както и нахалникът Мидий и егинецът Хароп, един развратен човек, който умори майка си от глад? Друг въпрос: защо Сократ бе предаден на Единайсетте, а Мелет не бе предаден, защо Сарданапал, една жена, бе цар, а толкова прекрасни перси бяха набити на кол, защото не одобряваха положението? За да не ви говоря за сегашните работи, спирайки се на всяко нещо поотделно, ще река, че негодниците и користолюбците блаженствуват, а достойните хора биват гонени от място на място, потискат ги бедност, болести и хиляди беди.

ЗЕВС

Но, Киникс, не знаеш ли колко наказания изтърпяват след смъртта си лошите и в какво блаженство прекарват добрите?

КИНИСК

Ти имаш пред вид ада, Титиевци, Танталовци. Дали изобщо има нещо подобно, ясно ще разбере, когато умра.

Сега за сега бих желал да преживея щастливо колкото време имам, пък като умра, нека шестнайсет ястреба късат черния ми дроб, но не тук да изпитвам жажда като Тантал, за да пия на Острова на блажените редом с героите, изтегнат на Елисейската ливада.

ЗЕВС

Какво говориш! Не вярваш ли, че има наказания, награди и съдилища, където се изследва животът на всеки един?

КИНИСК

Слушам, че някой си Минос, от Крит, съдел по такива дела. Но я ми отговори и вместо него: казват, че бил твой син.

ЗЕВС

Какво искаш да знаеш за него, Киникс?

КИНИСК

Кои наказва най-много?

ЗЕВС

Разбира се, лошите — например убийци, светотатци...

КИНИСК

А кои изпраща при героите?

ЗЕВС

Добрите, благочестивите, преживелите добродетелно.

КИНИСК

Защо, Зевсе?

ЗЕВС

Защото едните заслужават наказание, а другите — награда.

КИНИСК

Ами ако човек неволно извърши нещо лошо, смята ли той, че трябва да го наказва?

ЗЕВС

Естествено, не.

КИНИСК

Нито ако някой, без да ще, направи някое добро, ще го сметне достоен за награда?

ЗЕВС

Разбира се, не.

КИНИСК

Но тогава, Зевсе, той не трябва да награждава и наказва никого.

ЗЕВС

Как тъй никого?

КИНИСК

Защото ние, хората, не правим нищо по своя воля, а по заповед на някаква неизбежна необходимост, ако е вярно предишното ни общо заключение, че Мойрата е причина за всичко: ако някой убие, тя е убиващата, ако светотатствува — изпълнява нейна заповед. Така че ако Минос смята да съди справедливо, той ще накаже не Сизиф, а Съдбата, не Тантал, а Мойрата. Какво лошо са направили онези двамата, като са се подчинили на заповедите им?

ЗЕВС

Не заслужаваш дори да ти се отговори на такива въпроси. Ти си един нахал и софист. Оставям те и си отивам.

КИНИСК

Аз искам да те питам още нещо — къде прекарват Мойрите и как успяват да прострат грижите си върху толкова неща в най-големи подробности, и то при положение, че са само три? Струва ми се, че те живеят страдалчески и нещастен живот, щом имат толкова работа. Както изглежда, и те не са родени под много щастлива Съдба. Лично аз, ако имах възможност да избирам, не бих сменил своя живот за техния, но бих предпочел да стана още по-беден, отколкото да седя и въртя вретено, отрупано с толкова работи, от които не мога да вдигна глава. Но ако не ти е лесно да отговориш на тези въпроси, Зевсе, ще се задоволим и с онези, на които ти вече отговори. Те са достатъчни, за да изяснят учението за Съдбата и Провидението. Останалото може би не ми е било съдено да го чуя.

---

[1] Омир, „Илиада“, Хезиод, Теогония. — Б.пр. ↑

[2] „Илиада“. — Б.пр. ↑

[3] „Илиада“. — Б.пр. ↑

[4] Зевс свалил от власт баща си Кронос и го запратил в подземното царство. — Б.пр. ↑

[5] Зевсовият брат е Посейдон. Заедно с Аполон, той, по заповед на Зевс, робувал на троянския цар Лаомедонт и построил градските стени на Троя. — Б.пр. ↑

[6] След като убил циклопите, които ковели Зевсовата мълния, или поради друго някакво провинение, Аполон, по заповед на Зевс, робувал на тесалийския цар Адмет. — Б.пр. ↑

[7] Историята на Адраст е разказана от Херодот. — Б.пр. ↑

[8] Еврипид, „Финикийките“. — Б.пр. ↑

[9] Предсказанието било дадено на лидийския цар Крез, който се готвел за война с персийския цар Кир. — Б.пр. ↑

[10] Това разказва Херодот. — Б.пр. ↑

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.